

Pénzes Tímea

RÓZSI NENE MESÉL

Részletek

Lyánykoromban

Lyánykoromban parasztban jártam, szép parasztszoknyákat meg főkötőket viseltem, és akkor még nagy *jódogomban* nem sejtettem, milyen sors vár reám. Hogy eltemetem a férjem, az anyám és a lányomat, pedig már régen vége volt mindkét háborúnak. *Lyánykorom* volt életemnek legszebb ideje. Jártunk a ludakkal meg a tehenekkel a rétre, és amint jó füvet találtunk, magukra hagytuk őket, kötöttünk meg horgoltunk, de a legkedvesebb elfoglaltságunk a palacsintasütés volt. Vittünk magunkkal egy háromlábú tálat, alagyújtottunk, és ott helyben kevertük be a tésztaanyagot. Hoztunk otthonról olajat, kis *tét*, *cúkort* meg lisztet, nem vittünk készételt, hanem a réten sütöttük meg a finom palacsintákat. Az illat jó messzire elszállt, odacsalogatta a fiúkat is, azok meg jöttek nagy *hatalomval*, hogy adjunk nekik. Felmásztak a fára is, hogy szedjenek vadgalambtojást. Hoztak is sapkaszámra, de amikor feltörtük őket, kismadarak voltak benne. Kis sár-ga, nyálás *madarkák*. Jó húsos palacsinta lett volna belőlük!

Aztán jöttek a fiúk nagy *méreggel*, hogy miért nem kapnak belőle. Madarak voltak bennük, mondtuk, de nem hitték. Megmutattuk nekik a feltört tojásokat, ők meg undorodtak tőlük összehúzott orral, hogy fuj, fuj! Nyápic, vézna fiúk voltak, ráadásul finnyásak is. Aztán megint eltűntek, és kértek tojást otthonról vagy a *mányikájuktól*, vagy loptak *valahun*, csak hogy nekik is süssünk, mondták, addig vigyáznak a tehenekre. Közben megfejték őket, hogy legyen a palacsintába *ténk*.

A fiúk mindig gézengúzok voltak: néha felrúgták a tüzünk, vagy a szoknyáink ráncigálták. Ilyenkor jól megkergettük őket, de többen voltak, szétszéledtek, és gyorsabban is szedték a lábukat. Amikor utolértük őket, ütöttük őket csóvánnyal, ahol csak értük, teljes erőből. De nem bánták, csak vigyorogtak.

A *lyánykorom* nagyon szép időszak volt. Nyáron a kazal tövében aludtunk. Jól *megszurkodott* a széna, bogarak mászkáltak rajtuk, meg

hát féltünk is, fel ne gyűjtsák a fiúk, mert a fiúk sose hagytak nekünk nyugtot, de ilyenre nem vetemedtek, és másnap összeszurkodva, de örömmel legeltettünk újra.

Az ünnepségek voltak a legnagyobb mulatság, és én a májusit szerettem a legjobban. A *májfát* az erdő széléről szállították a főtérre, traktorral vitték oda székeket meg asztalokat, csak úgy roptuk, ki *hugyan* tudta. Kislyánykák voltunk, de csak úgy jártuk, mintha tudtunk volna táncolni. Feldíszítettük szalagokkal a fákat, köröskörül mindenütt. Aztán a májfat a templom mellé állították a falu közepére, akkor nem volt még kultúrház, egy részt drótokkal, szalagokkal körülkerítették, az volt a táncparkett fűből, ott táncolhattunk.

Amikor fosztani jártunk, a faluban német katonák kíséretet, hogy ne bánthassanak a fiúk vagy az ellenség. Megtanultam egy német dalt tőlük, de *hugyan nevelték, amikor ineköttem!* Ők meg tőlem tanulták meg azt, hogy „Az a szép, az a szép”. Én persze nem mertem rajtuk nevetni. Aztán lelőttek az erdőben egy partizánt, és amikor elmentek, az oroszok megtalálták. A falu lakóinak kellett télizöldből koszorút fenni a koporsóra. Rendesen akarták eltemetni. Már bomlófélben volt és benőtte a zuzmó. A faluból többen is kíváncsiak voltak rá, mentek is mind megnézni, *oszt* egy hétig nem ettek. Én nem mentem, és nem is lettem tőle rosszul.

Iskolába nem nagyon jártam. Inkább otthon segédkeztem. Egyszer az iskolában megkérdezték, hány Isten van. A padoszomszédom felszólalt, hogy hat, és anyu már vett hetediket is. Mind ott lóg a falon. De múlt héten anyu átrakta őket a másik falra, mert apu szerint télen csak nem fogunk a szentek alá fűteni. Átvittük a képeket a másik falra, és már be is lehetett gyújtani. Először nem is tudta megmondani, hány Isten van, csak annyit nyögött, hogy haza kell mennem megszámolni. Aztán talán csak másnap mondta meg a választ, hogy hat. Hát jól neveltünk rajta, mert vicces gyerek volt. Vézna meg nyápic, de vicces.

Iskola helyett a kertben kapirgásztam vagy krumpliért, szalmaért jártam. Bibaszak hívták a csószot. Az egész család Bibasz volt, a Misko szintúgy. Mentem egyszer a *szalmaért*, de nem hagyta vinni, mert csósz volt. Kidöntötte a batyumból. *Jól felmérgekedtem*, de mit tehettem. Máskor meg fel is adta a hátamra a batyut. Mikor milyen kedve volt. Nem lehetett soha kiigazodni rajta, nem volt *épeszó*. De káromkodni, azt ám nagyon szerettem. Amikor az öregasszonyok

meghallották, mind összecapta a tenyerét, hogyan mondhat *ilyeket*. De a Bibasz akkor még inkább rázendített, és vén boszorkányoknak nevezte az öregasszonyokat. Olyan kacifántos káromkodásokat tudott, hogy mi, *lyánykák* csak úgy neveltük!

Egyszer eljött hozzánk a Bibasz, és azt mondta nekem, hogy lyányka, te haragszol rám. Miért haragudjak, mondtam neki. Látom ám, hogy haragszol, mondta megint. És nincs miért?, kérdeztem tőle. Ha meghalok, ugye eljössz a temetésemre?, kérdezte. Nem megyek én, feleltem. Aztán békén hagyott, de akkor már talán érezte, hogy közeledik a vég. Ilyenkor kérdeznek az emberek ilyeneket, vagy ha kicsit bepityókáznak.

De a Bibasz, az csak csúfnév volt. A tisztességes neve Kefe volt. Egyszer hordta a vizet a gödörből, ahonnan mi is hordtuk, mert a mi gödrünk volt valójában. Akkor építkeztünk, és összegyűjtöttük benne az esővizet. Lyányka, van még víz?, kérdezte tőlem. Kefe úr, bizony nincsen, feleltem. Tudom, hogy nem vagy idevalósi, mondta nekem erre, de vedd tudomásul, hogy én már átkeresztelkedtem, és ettől kezdve Kánya leszek. Kánya vagy Kefe, feleltem én erre, *vsecko jedno*, víz akkor sincsen, és ott hagytam. Azt hiszi, hogy ha ő csósz, az már valami? Hogy megengedheti, hogy kioktasson?

Ilyen emberek éltek a faluban, és ebbe a faluba kerültem én. Élt itt például egy ember, eladta a házát és vándorló lett. Nem volt ritkaság akkoriban, hogy valaki vándorló lesz. Nem láttam őt aztán többé, de más se látta. Volt a faluban egy harmonikás is, mára teljesen *megbutót*. Sose volt épelméjű. A gyerekekkel csúszkált meg mászkált télen a jégen, pedig már nős volt. Kiültünk a ház elé, sárból tapasztottuk a házhoz a padot, arra ültünk, ő meg csak úgy húzta a harmonikát, közben pedig jobbra-balra *tekingélt*, mint aki nagyon tud. Aztán elment az esze, alig beszélt, csak vigyorgott és harmonikázott. A testvére meg *csira* volt. Se nő, se férfi. Egy hónapig volt férje, aztán elvált tőle. Kérdezték tőle a faluban, hogy miért. Nem lehetett vele élni, felelte. Hát ebből gondolom, hogy *csira* volt.

A vándorlón és a *csirán* kívül volt egy *gyerecske* a faluban, aki mindig *csizsmákban* járt, vagy mezítláb, de ha csizsmákban volt, akkor nem létezett, hogy egyforma csizsma legyen rajta. Mind a két csizsmája másfajta volt. Kis kövér gyerecske volt, kisgolyó, a lábai befelé voltak, szinte *gűrőt*. Aztán amikor csak találkoztunk, pénzt kért tőlem. Adjon, néni, tíz koronát. Vagy: nincs egy koronája? Anyu nem ad. Persze hogy nem adott neki az anyja, folyton fagyit nyalt vagy cso-

kit evett, ezen volt a veszekedés otthon mindig. Az egyik szülője azt mondta, ne egyél, a másik meg, hogy egyél csak, fiam. A kisgolyó meg csak hallgatta őket, aztán megelégette, és elindult kéregetni. Az emberek meg megsajnálták, és adtak *nekije pítz*.

Az egész családuknak egy udvarban lakott akkoriban. A *mányikám* kis házikóban élt, ami az udvarunk jobb oldalán állt, és csak egy helyiség volt benne, abban tüzelt a kemence. Napközben mind ott voltunk egy rakáson, ott főztek anyámék, de csak mányikám aludt ott maga. Mindig hívta a halált, hogy *Halácska*, gyere már. A szomszéd egyik este szemüveget vett fel, kezébe kaszát kapott, *osztén* bekopogott az ablakon, és fölé állt, hogy *gyűjjön* vele, ha annyit *bíja*. Mányika jól megijedt, aztán egy darabig nem kiabált éjjel. Egy idő után persze megint rákezdte. Amikor egy alkalommal fosztotta a *tollút*, akkor maradt rosszul a kemencénél. Felült a kemence *hegyire*, ott fosztott és rosszul maradt. Én is elég sokszor alukáltam a kemencén. Nem akarózott egyáltalán lemennem. Vittem oda vánkost meg takarót, meleg is volt, és kukucsáltam le az asszonyokra. *Mán tán* alszik, mondta a mamám, morzsolják a kukoricát vagy tollút fosztottak, és én már *röstöllöttem* morzsolni vagy fosztani, inkább lefeküdtem és alvást színeltem.

Régen még élt itt két zsidó család, voltak juhaik, teheneik, pajták, házaik. Aztán, amikor elvitték őket, cigányok költöztek a házaikba. Kiverték az ablakokat, a vakolat lehullt, nem törődtek vele egyáltalán, hol *ínek*, *bugyon ínek*. A zsidók soha nem tértek *mán* vissza, hát elfoglalták a cigányok a szép házakat. Jókelnak hívták a zsidókat, csak kis csomagocskával mentek el. Mindenüket itt hagyták, a cigányokat később meg elkergették a tönkretett házakból, aztán összedöntötték utánuk. Azt követően az újjgazdagoknak adták el a parcellákat.

Nekem a cigányokkal semmi bajom nem volt. Örök életemben ismertem őket, jól beszéltem cigányul is, de aztán elfeledtem. Bédén főleg sátoros cigányok voltak. A kertek mögött laktak, és loptak, amerre jártak. Öregapámnak is kiásták a krumpliját, az meg jól megkergette őket. Mind elfutott, csak egy négyéves lyányka maradt ott a földken. Leült a krumpliföld közepére, hogy ő onnan el nem megy. Engem itt sajtak ki, selypítette. Itt szartak ki, és itt is maradok. Piciny lyányka volt. Mit csinálhatott vele öregapám? Semmit. Csak nézte, ahogy a lyányka tovább kotorássza ki a földből a krumplit. Mindig emlegette, milyen szemtelen, kócos, maszatos *cigánylyány* volt. De meg nem verhettem.

Loptak akkor is, ha látták őket. Akkoriban kézzel arattak, és összerakták a szalmát kazalba, nagy ponyvával takarták le a gabonát, aztán ment a cséplőgép házról házra. Hát ellopták azt a nagy ponyvát, és abban sátoroztak. Ott futkostak alatta mezítláb, a ponyva ki volt húzva, mint egy sátor, úgy nézett ki, mint egy ház, közepén volt egy gödör és abban fűtöttek. De minő füst volt bent, jó, hogy nem fulladtak meg! Füst volt, de legalább nem fáztak. Ott aludtak a sátorban a kertek *vígibe*. A sarokban volt nekik *sporhelt*, de gyakrabban főztek odakint. Néha feltűntek, rozzant szekereken jöttek, és letelepedtek ám akárhol. Mindegy volt nekik az életben tán minden.

Miután elvitték a zsidókat, a lefánti grófot is elűzték. Kicsiny lány voltam akkor még, de a grófra igencsak emlékszem. Szép szál, erős férfi volt, de a vége felé nem mehetett sehova, otthon kellett lennie, és mi hordtunk neki ételt, italt. A faluba se mehetett. Vettünk neki mindig valamit az üzletben, és elvittük neki a kastélyba. Aztán elüldözték. Csak egy táskát engedtek neki, úgy ment el. Öregapám mondta, hogy elrejtíti őket, mert öregapámon sokat segített, hisz Szibériában is megkerestette a *Véres Kereszt* által. Pedig akkortájt már teljesen abban voltunk, hogy nem él. Aztán amikor hazajött, ledolgozta a járandóságát a grófnál, mert a gróf nem akart tőle semmi ajándékot elfogadni. És a gróf a nagy szorultságban sem engedte, hogy segítsen rajta, úgy mondta, nem akarja, hogy a családjának őmiat-baja essen. Jártunk neki segíteni, kukoricát tördeltünk a földjén, hordtunk neki ételt, aztán a csendőrök elhurcolták őt. Nem is sejtem, agyonlőtték-e vagy csak elűzték, kicsiny lány voltam még akkor, azt sem tudom, az oroszok voltak-e vagy a németek. Vagy a kommunisták. Jaj, de szívesen jártam a kastélyba, mindenfélét adtak nekem, játékokat meg édeset. Lefánt közel volt Bédhez, hát eljárógattam oda. Egyszer aztán nem mehettem többet, mert megjött a rendelet, hogy mennie kell kistáskával. Talán öregapám is ott volt éppen. Vízet meg kenyeret pakolt be neki. Neki, a feleségének, és talán fiai is voltak. Vagy csak egy fia volt? Ki tudja azt *mán*. Csendőrök vitték el őket. Amikor a zsidókat üldözték. Zsidó volt-e ő is, nem tudom. Vagy csak azért, mert vagyonos volt? Lánykafejjel úgy gondoltam, hogy a gazdag csak zsidó lehet, hogy azért vitték el, hogy elvegyék a vagyonát. Hisz hagyhatták volna élni, nem kellett volna kivégezni, a földjeit szétoszthatták volna, ő nem bánta volna. Nagyon nagy szívfájdalma volt neki, hogy mindenét ott kellett hagynia. Akkora vagyont. Rossz volt ránézni, hogyan szenved. Most meg a kastélyában van a kórház.

Tüdőbajosokat kezelnek benne az erdőben, jó levegőn. Kicsit átalakították, és betegeket telepítettek bele. Már mindenféle beteg van ott, keverik őket összevissza, nem baj az se, ha nincs tüdőbajuk. Anyámat is az öreg kastélyban kezelték, amikor fekvőbeteg lett. Amikor fiatal volt, gyakran járt a gróféknál, és nem is gondolta, hogy majd öregen, betegen megint a kastélyba kerül. De már nem tudott magáról, fogalma sem volt róla, hogy a kastélyban van. Mindenkinek lejár egyszer az ideje.

Öregapám

Öregapám olyan erős volt, hogy a kévét négyesével hordta, kettőt az egyik hóna alá csapott, kettőt meg a másik hóna alá, és úgy ment. Nagyapád azt is felhánytorgatta, hogy sokat dolgozok, vagy nehezet emelek, hogy miért *kínoskodok* vele. Olyan, mint az öregapja, csóválta a fejét. Ha négy kévét vitt, hát akkor négy kévét vitt, mondom, vigyél te is négyet! Ne szöld meg őt, inkább vedd példának. Nálunk így szoktuk meg a munkát, és öregapám mindent rendben tartott. *Osztén* amikor elköltöztem nagyapáddal otthonról, náluk a kertbe nem lehetett bemenni! Olyan rendetlenség volt ott. Megszoktam én a rendet, mert öregapám mindent kazalba rakott, a fát egy rakásra hanyta, a kertet összegereblyézte. Amikor az após eljött hozzánk, amikor lánynézőbe jöttek, csak nézett, milyen takaros az udvar. Náluk meg a levágott ágak ott heverték a fa alatt. Az én öregapám pedig nálunk felszedte őket, apróra összevagdosta, madzaggal összekötötte, és felrakta kazalformába. Amikor tüzet rakott, csak fogta az aprófát és vitte, nem akkor kellett fát hasogatnia. Otthon megvolt a rendje mindennek. Az ágak összekötve, a tűzifa elkészítve, már csak tüzet kellett raknia, ha be akart fűteni. És az erdőt járta szakadatlan. Szerette a torzsokat, az erdőben a *gyükkölet*, a fák *gyükkereit*, azt ingyen megkapta, otthon meg a szerszámaival leverte róla a sarat, apróra szétverte, és jobb volt, mint a szén. Jól égett a fa *gyüike*, sokáig tartotta a tüzet, mert csomós meg göcsörtös volt. Szén akkor nem is volt, csak fa, az meg mindjárt leégett, a *gyüikek* meg ugye csomósak voltak, és nehezebben égtek szét, ezért szerette öregapám ezeket. Nem egy szekérral vitt haza belőlük. Az erdész hagyta kiszedni, elvinni, csak ne maradjon az erdőben, és tehessenek a helyébe kis fácskákat. Kivette a *gyüikeket*, és a helyükön maradt gödörbe lehetett újat ültetni. A nagy

sopa tele volt velük, szépen szétverte őket, mert télen nem volt más dolga, veregette a fát, hasogatta és rakosgatta. A föld lehullott közben róla, amikor a szekérre dobálták, meg amikor itthon lehányták róla, többnyire már csak hasogatnia kellett. Ingyen kapta, így spórolt szegényke. Nagyon tudott rendet tartani meg spórolni. A kertje olyan volt, hogy mindenki megirigyelhette volna. Ha ősszel lehullottak a levelek, összegereblyézte mindet, a *ganajt* rendszerint elhordta a tehenek alól, a fákat megnyeste. Száraz ágak nem maradtak se a fán, se a fa alatt. *Reggétől estélyig* a kertben dolgozott, ha nem tűzött a nap, vagy ha nem kellett a havat hányni. Csak ebédelni ment be. Télen nyáron nem ült az soha *odabe*, csak ha dolog volt. Olyankor beült a székecskéjébe, kukoricát fejtett, *vollít* fosztott. Akkor sem *nyígodlhatott*, amikor *mán* ágyban fekvő beteg volt és nem tudott lábra állni sem, kérte, tegyék át a kispadra, hadd dolgozzon kicsikét. Megemeltük, rátettük a padra, és szépen velünk fosztott. Mint valami aszszony, csak hogy mégis a segítségünkre legyen. Soha nem fordult elő, hogy bement és lefeküdt, csak ha nagybeteg volt. Mindig *odaki* dolgozott. *Furt* foglalkozott valamivel, le nem állt egy percig sem. Mindig talált *dógot*. Hétről hétre, *reggétől estélyig*.

Ángyikát is ilyen fából faragták. Ha ment a libákat legeltetni, közben szedte a csóványt, a *fűvet* a *nyúlaknak*, szedte a kalászt a tyúkoknak, rakta a lepedőbe és cipelte haza.

Aztán rosszabb idők jöttek, bunkert építettünk, mert rejtőzködni kellett. Tizenegy éves voltam, amikor itt volt a háború. Bent kuksoltunk napokig. Egyszer kimentünk egy *kevesig*, *osztén* amikor akartunk visszamenni, a pajtába bevágódott a *granát*, majdnem agyonütött bennünket. Utána már nem mertünk kimászni. Nem tudta senki, hogy ott vagyunk. Napokat ott voltunk, és csak az öregapám járt ki a teheneket megetetni és megfejni. Egyik nap kenyeret is sütött, *mányi* elkészítette a tésztát, ő meg berakta a kemencébe, és amikor kiszedte, adott a katonáknak is.

Akiknél katonák laktak, onnan nem vittek el semmit, csak másoktól. Kismalacot, kis borjút, kacsákat. *Osztén* megsütötték. Talán nem tudták, hogy a pártjukon állunk, mert később tőlünk is loptak. Öregapámék későn falazták be a kamraajtót, be is meszelték, de látni lehetett, hogy friss a falon a mész.

A kamrában voltak nagybátyám csizmái, kolbászok, szalonnák, mindenféle húsok, és a katonák észrevették, hogy be van az ajtó meg az ablak rakva, látták a friss meszet, és betörték. Sokmindent elvittek.

Ha megszáradt volna a mész, senki nem sejtette volna, és akkor megmaradtak volna a húsok nekünk. De hát a katonák mindent tudnak. Ajtó csak az udvar felől volt, be kellett rakni meg meszelni, de az öregapám hiába meszelte be, nem bírt olyan hirtelenjében megszáradni. A katonák meglátták, és megörültek, hogy lesz ennivaló. Lisztet, tojást nem vittek el, mert azzal mit kezdtek volna, de kolbászt, zsírt meg ilyesmit nem hagytak ott. *Mink* meg nem ehattunk belőle, mert be volt falazva. Jó nagy *méregvel* voltunk, hogy elezték előlünk. Egy napon jött be a bunkerba az öregapám, hogy képzeljétek, feltörték a kamraajtót, semmit nem hagytak hátra. Mit csinálhattunk? Semmit.

Előtte öregapám Fehéroroszországban volt. Fehérnek hívták, mert ott télen-nyáron világos volt. Először Galíciába vitték őket, aztán hosszan utaztak vonattal egészen Oroszországba, elvitték őket a tajgába, ahol mindig világított a hó. Szép vidék lehetett, de kibírni nem tudtam volna. Lefagyott volna az orrom meg a lábam. Sokuknak le is fagyott, és kihulltak a fogaik. Orrvédő nélkül nem járhattak, olyan hideg volt, hogy *csuda*. A földeken ették nyersen a répát meg a krumplit, mikor mit találtak.

Aztán, amikor megjött, sokat dolgozott és később bunkert ásott a kertünkbe, oda bújtunk el. Kiásta a vermet, lefaragta az oldalait, de kimeszelve nem volt. Úgy nézett ki, mintha feketére lett volna festve. Kis pinceablaka is volt, de beüvegezve nem volt, hogy bejöhessen a levegő és egy kis világosság. Este petróleumlámpával világítottunk. Lépcsőt is épített be a bunkerbe, a *hegyibe* deszkákat rakott, a deszkákra földet hányt, arra köveket meg ágakat dobált, így álcázta, hogy meg ne találjanak. Nem lehetett észrevenni, talán ezért is állt egyszer fölénk egy orosz tank. Öregapám tudott oroszul, hisz ott volt hadifogságban, és elküldte őket, mert az orosz tankot lőtték a németek, és megkérte őket, álljanak máshova, mert ha őket eltalálják, meghal a családja. Aztán az oroszok tisztelegtek, és odébbálltak a tankkal.

Asszonyságom

Nagyapád sokáig járt utánam, mígnem elhozott az ő falujába. Megvette a *fundust*, és építkezni kezdtünk. Nem tudtam, mi vár rám mellette. Tette az urat, de aztán csak a legolcsóbb fundust vette meg a cigányokkal szemben, az építkezésre pénze nem maradt. Nem *szégyell*ett a *mányikámhoz* járni pénzért! Azok ám tudtak spórolni! Anyám

néha meglátogatott, de apám csak akkor jött, ha gabonát hozott. De ha egyszer eljött, hozott egy szekérral, és az elég volt jó sokáig. Árpát vagy búzát, mikor mit. Aztán lassan minden beindult. Tartottam malacokat, csibéim, kacsaím is voltak, öltünk is. És lassan meglett a ház meg a kút. Ezek voltak a fő dolgok. Elégedett voltam.

A fürdőszobához később fogtunk hozzá, még később volt bevakolva. Öreg pléhkád volt benne. Melegítettem vizet, beleöntöttem, és abban fürdöttünk. Egyik nap egyikünk, másik nap meg a másikunk fürdött. A fürdőszoba még nem volt kész, de a falak már megvoltak, és a kád is benne állt. Nyáron, ha szárazság van, ma is teleeresztem, és abból öntözgetem a kertet.

Apródonkint mindent megvettünk. A ruhákat öblíteni a pumpa alatt szoktam. Akkor még nem volt mosógépem, sem csavaróm. Így is örültem, hogy kicsavarhatom, és aztán a víz a *zsinccseken* kicsurgott a ruhákból. Akkor száradtak meg, amikor, nem volt időhöz kötve. Először még radiátoraink sem voltak, amikre rakhattam volna a ruhákat, csak kis kályháink, alacsonyok, azzal melegítettünk bent. A szobát és a hálószobát átjárta a meleg, de a vendégszobába nem tettünk. Minek tettünk volna, nem jártak hozzánk vendégek.

A folyosón is fel voltak húzva a falak, de az ablakok nem voltak betéve, és a falak nem voltak bevakolva. Aztán lassan ablakokat is vet-tünk, és legutoljára, a radiátorok beszerelése után építettük fel a nyári konyhát. Maradt ki mindenféle apróság, téglák, deszkák, hát kitálaltuk, hogy legyen garázsunk meg nyári konyhánk. Úgy gondoltuk, hogy csak egy helyiségből fog állni, de annyi téglá kimaradt, hogy a nyári konyhához még spájszot és egy kisebb helyiséget is építettünk. Az a kis helyiség jó lesz nekem konyhára, úgy gondoltam legalábbis, fogtam magam és kihurcolkodtam, hogy ne legyen bent a konyha. A másik meg lesz a műhely, azért is raktunk bele akkora ablakot, hogy bedőljön a fény, de amikor elkészült bent a nagyhelyiség, annyira megtetszett nagyapádnak, hogy belehurcolkodott és nem akart kimenni onnét a viláigért sem. Pedig a nyári konyhában jobb lett volna neki is, meg a vendégeinek is. Meg főleg nekem. Nem kellett volna bemászkalniuk a folyosón keresztül a házba, amikor jöttek ruhát próbálni. Úgy gondoltam, hogy a műhely lesz a gyerekszoba. Hogy veszek oda kis *kasznyicskát*, asztalkákat meg díványt. Díványunk már volt is, gondoltam, ellesznek ott a *lyánykák*, eltanulnak, hiszen fiúgyerekekünk nem volt, hogy verekedtek vagy veszekedtek volna. De belehurcolkodott, és ki nem akart jönni onnan a Máriaanak se. Nem léte-

zett, hogy kijöjjön. Mondtam neki, hogy nagy ablak van ott, meleg is van, de ajjjaj! Nem lehetett rábeszélni. Ahol a nyári konyha van, ott lett volna a műhelye, a másik kis helyiségben meg egy *sporhelt* meg egy *kasznyi* elfért volna, nem kellett volna nekem úri dívány.

Amikor már nem bírt dolgozni, akkor sem hagyta szétszedetni a műhelyét. Csak akkor szüntettük meg, amikor meghalt. A szabóasztalt és a varrógépeket is el akartam adni, mert jöttek a munkatársai, akik megvették volna, vitték volna a próbababát is, de Jancsi meggyőzött, hogy jó lesz neki gyalulásra, az asztalfiókokban meg voltak mindenféle jó szerszámok. Nelli is, hogy ne adjam el, jól jönnek még a gépek, lehet ruhát javítani vagy varrni rajta, de talán azóta elő se vet-tük őket. A vasalópárnája is megvan még. A próbababa meg a pince fölötti helyiségben porosodik. Még a padláson is van két, kisebb. Amikor öltünk, a padlásra raktuk fel a füstölt húsokat, de ma már csak kannák és üvegek vannak fönt. Ha nem volt hova teregetnem a ruhákat, akkor a padlásra húztam *zsinccseket*, és télen, vagy ha esett, oda raktam föl a vizes ruhát. Akkor még a veranda fölött nem volt üveg, csak később húztuk föl a falat, és aztán üveget raktunk bele, mert nagyon verte a házfalat az eső, az ablakokat is nagyon rontotta. A fedett veranda csudadolog, mert védi a ruhákat, és az ablakokat sem sározza össze az eső. Akartam volna a verandára oldalra is üveget, nemcsak felülre, de csak kis falcskát húztunk fel, ami a *rúdakat* tartja, amikor betonoztuk az udvart. Akkor eljött a bérmakeresztapám, és ő emelte a falcskát. Csak oszlopok tartották addig az üveget felül. Hiába akartam vaskeretű ablakokat *rúja*, ha nagyapád nem akarta. Az egész veranda hosszú folyosó lett volna, télen virágokat tehettem volna ki, de nem és nem akarta, pedig az nagyon jó lett volna. Beüvegeztetni. Olcsón meglett volna. De csak betonoztunk. Megvettük az anyagot a keresztapám szerint, ő mondta, hogyan és miképp, testvéri segítséggel. Az volt köztük a legjobb ember. Emezek mindig átvették a másikat. Misi, Josko, Jani *bacsi* is, csak Vici, Veronka meg Ili *nene* voltak kicsit rendesebbek.

Szén és gáz

Szénből száz *métereket* raktunk be a pincébe, nem lehetett lemenni, annyi szenet hoztak, és elfogyott, akármennyit rendeltünk, soha nem maradt a másik évre. A pinceablakon hánytam be mindet. Amikor

nagyapád tudta, hogy fognak jönni az emberek a buszról, akkor gyorsan kijött, vette a lapátot és sietett oda hozzám, amikor már csak 3-4 talicskával volt. *Gyűttek a buszról, tutta ő mán, hogy meglátnák, hogy egyedű dógozok.* Ilyenkor a nagyságos úr is előmászott. Kérdezték, hogy dobáljátok, dobáljátok? Dobáljuk, dobáljuk, felelte nagy *fittyomre*. Mért jöttél ide, amikor majdnem be van dobálva, szóltam rá. Hogy lássák, hogy együtt dobáljuk? Hogy ne tudják, hogy magam hánytam be? Pedig akkor már ötven *méter* bent volt, fél *méter* maradt csak kint. Olyan esze volt neki. Fölbukkant a műhelyből és jött, mert tudta, hogy jönnek az emberek a híd alól. Azt hittem, a guta rögtön megüt. Egy teherautóval hoztak. Az volt a szerencse, hogy nem kellett kannával hordani, és a pinceablakon bedobálhattam.

Amikor bent volt a pincében a szén, a fűtéshez megint fel kellett hordani, mert a szobában volt a kályha a sarokban. Egy idő után már nagyon porolt, amikor befűtöttünk, panaszkodtam is, és egy ember ajánlotta, hogy tegyük le a kályhát a pincébe. Nagyapád *eszibe* ilyen véletlenül sem jutott. A kályhát elkerítettük, hogy a szén ne érjen a kályhához, és már jobb is volt. Mindig hordtam ki a kormos csövet, hullt végig a korom a szőnyegen, a talajon, minden héten ki kellett pucolnom kívül-belül, mert nem volt jó huzatja, és felmoshattam a talajt is. *Kominár* nem járt mindig, hogy kitisztította volna. Aztán, amikor a kályha a pincében volt, már nem kellett félnem, hogy porol, nyugodtan kipucoltam egy kannába, és kivittem benne onnét a kormot. Mindegy volt, porol, nem porol, füstöl, nem füstöl.

Amikor még fent volt a kályha és ha *Zsíréről* fújt a szél, akkor nem lehetett tüzet raknom. Látni sem lehetett, olyan füst volt idebent. Csak tapogatóztam az ajtó felé, hogy megmeneküljek. Nem lehetett abban a füstben lenni, hisz mérni lehetett volna, olyan füst volt. Az ajtók meg tárva-nyitva. Bebújtam a dunyha alá, akkor még dunyháim voltak, nem *paplonnyim*, és ha másnap is fújt a szél, akkor sem rakhattam tüzet, hiába. Nem húzott a kémény, nem volt huzatja. Ha jó idő volt, nem számított, akkor jó meleg volt bent is. De ha szél fújt, és *Zsíréről*, akkor jobban jött a füst ki a *sporhelton*, mint a kéményen. Amúgy meg akárhonnét fújhatott, begyújtani be lehetett, a szél lenyomta a füstöt. Mennyit kellett a kályhával kínlódnom! Jól beöltöztem, majd megfőttem, de a jó bárány is elviseli a szórét, nem vetkeztem le. Ha hideg volt, sokszor a *lajbimat* is felvettem, meg ne fázzak. Ha mégis fáztam, a nyári konyhában raktam inkább tüzet, ott nem füstölte be a helyiséget. Ha *Zsíréről* fújt a szél, inkább kint kerestem

magamnak *dógot*. Főzőtettem magamnak. A *sporhelton* sütöttem laskát, lepényeket, nem tepsiben, csak a pléhen. Égett a *sporheltonban* a tűz, és raktam a pléhre a tészát. Lehet, ha begyűjtanék, még ma is meggyúlna. Csak már rozsdás, meg kéne súrolni, dörzsölni, és aprófát kéne hasogatni. De nemakarásnak nyögés a vége. A *sporhelton* jó volt, begyűjtottam, és égett. Aztán volt palackos gázom, az még jobb volt, de a legjobb a földgáz, sokkal erősebb, hamar elkészül az étel. És nem kell fáért járni, meg palackokért menni *káréval*. Már van gáztűzhelyem, *fűtőnyei* a többire. De arra is fekete vaslapot rakok, azon sütöm a laskát egyesével. A *sporhelton* meg négy is elfért, egykettőre meg volt sütvé. Mindennek megvan az előnye.

Néha kijött nagyapád is, ha bent hideg volt, mert három napig is bent maradt a füstszag, a falakat is befogta, csak a kémény nem füstölt. Amikor aztán levittük a pincébe a kályhát, öröm volt az élet. Már nem számított, ha füstölt, ha nem, ott jól elfért a füst is. Néha olyan füst volt lent, hogy majd megvakultam tőle. Le sem mehettem tőle. Csukott szemmel kinyitottam a pinceablakot, ami kiment, kiment, ami nem, meg nem, de már legalább fent nem volt füst.

De a földgáz sem a legjobb találmány. Meg a radiátorok. Elromlik az is, a mesteremberek meg *fűtőnek* rám. Megyek a gázos meg a vizes után, de az anyja mondja, hogy már a soron van. Éppen elment itthonról, én meg nála vagyok. Futok a soron, a kertek alatt, lóhalálában, hogy elérjem. Nem égtek a radiátoraim. Megeresztettem bennük a vizet, megcsavargattam a csapokat, de semmi. Aztán ő is megcsavargatta, és működött. Ezt jelenti az, hogy mesterember. Múltkor is elromlott a gáz, a konyhában és a házban is, hiába csavargattam a nyitásra meg a zárásra, nem akart megindulni, a pincében meg nem érttettem a gázkazánhoz. Öt napig majd meggebedtem a hidegben. Kint ültem a nyári konyhában, eltűzeltem legalább a szemetet. Ott *gamatka* van, az melegít mindig. Aztán megjavították, adtam nekik borraalót is, hogy ilyen hamar jöttek, mert nekik is sok a dolguk, de mondták, most már ne nyúljak semmihez, és működni fog. Nem is nyúlok hozzá, és eddig még nem dögölt be. Ha összerakom az ágyakat, csak a folyosóról szellőztetek, ki ne menjen a meleg.

Nem panaszképp mondom, de ezek a mai mesteremberek! Dehogy igyekeznek megjavítani, ha valami elromlott! Hisz nem nekik romlott el! Ha kapálni hívtak, mentem, amint tudtam, ezeknek meg ezerszer kell utánuk járnom! Mondja meg, hogy nem jön, és keresek másikat, mondom neki, nem fogok folyton utána futkosni, mintha

ágyúból lóttak volna ki, amint meglátom! Mind azt mondja, hogy majd jövök, aztán csak várhatom őket. De amint ledőlök kicsit pihenni, már jönnek is, egy perc nyugta sincs az embernek.

Kút és víz

A villanyt már akkor beszereltük, amikor építkeztünk, a vizet meg csak később. Kezdetben még kutam sem volt. Annustól hordtam a vizet két kannákkal. Aztán egyszer mentem Bédre a *zsírei* gyár mellé, azt építették éppen, és ott fúrtak a fúrók, vizet kerestek, vagy azt próbálgatták, hogy építhetnek-e oda. Mentem arra a sínek mellé, és odamerészkedtem hozzájuk. Nem tudtak magyarul, én sem tudtam tótul, de kimagyaráztam, mit akarok. Valamit *támcsak* értettek belőle, mert rábeszéltem őket, hogy fúrjanak nálam is. Éppen akartak hazamenni, és jól jött volna nekik egy kis pénz, hát mindjárt egymásra néztek, és bólogatni kezdtek. Volt autójuk meg mindenféle szer számuk, annyit hoztak magukkal, hogy csuda, úgy gondolták, hogy nem jó talaj van nálunk. Én eleget mondtam nekik, hogy nincsen rossz talaj, biztosan lesz nekem négy és fél méterre víz. Nem akarták elhinni, azért lefúrtak 9 és fél méterre. Azóta már biztosan betömődött, de kicsinyke csövön még jön a víz. No, *osztén* akkor eljöttek. Nagypád nem is tudta, mert csak kenyérért mentem vagy pénzt kölcsönkérni Bédre, és amikor jöttem visszafele, megint megálltam náluk megkérdezni, hogy jönnek-e, nehogy becsapjanak vagy közben elfelejtsék.

Ötszáz korona akkoriban sok pénz volt, nem is tudom, ötszázat vagy ezret kértem-e tőlük. Pénteki napon történt, eljöttek, mert kellett nekik a pénz, a fuspénzt mindenki szereti, és még a Bözsi néni is fúrtak, mert az is megtudta, hogy jönnek a fúrók, hát két helyről kaptak pénzt. De mennyire örültek! Pillanatok alatt kifúrták, mert jó szerszámaik voltak, nem kézzel dolgoztak. Kihúzták a piszkos vizet, aztán már tiszta jött, délig végeztek is vele. Aztán megvendégeltem őket, és mentek Bözsi nénihez. Nagypád nem is sejtette, milyen munkálatok folynak itthon. Amikor elhurcolkodtak a szerszámaikkal a Bözsihez, letakartam a csövet, és amikor nagypád hazajött, mondom neki, vegyen másnap pumpát, mert van *kútunk*. Ugye, a víz még nem volt bevezetve, de enyém volt az egész világ, mert nem kellett olyan messziről hordani a kannákat télen-nyáron. Sokszor el is estem,

elcsúsztam a jégen, a két kanna víz meg alám dőlt, és megint vissza kellett mennem. Nem volt mindegy.

Nagypád el is ment másnap munkába, és délután hozta a pumpát. Olyan vígan voltam, pedig a fürdőszobám sem volt készen, de úgy örültem, hogy van az udvaron vizem! Onnan már könnyebben behordtam, mint az utca végéről. Hogy hogyan jutott ilyesmi az eszembe, nem tudom. Az ember tán keresi magának egy cseppet a *jobbságot*. Láttam, hogy ott fúrnak, és odamerészkedtem. Szemesé a világ. *Hugyan beszíté velük*, kérdezte öregapád. *Arral te ne törőgg, az a fő, hogy elgyűttek és megcsináták*, mondtam neki. Pénz is volt rá, még a pumpára is maradt belőle. A pumpát is mindjárt felszereltük, és elég sokáig működött is, de egyszer elfelejtettük felhúzni, és lefagyott. Télen fel kellett húzni a vesszőjét, de valahogy kiment a fejükből, és széthasadt. De nem volt baj, mert már bevezették a vizet. Habár *aból a részből* nem bántam volna, ha meglett volna a pumpa, hogy amikor nincs áram, akkor is lenne vizem. Ha észen vagyunk, lehetett volna kint továbbra is vizet húzni, de szétfagyott teljesen. Ha nincs áram, legfeljebb nem főzők.

Aztán szereltünk motort a kinti kútra. Szakadásig zúg. Csak hőrög, fuldokol és öklendezik, nem szívja ám a vizet. Veszem a fejszét és szétvágom. A bojler is bedöglött, szétégett a drót a kapcsolóban. Új csap is kellene a kádra meg a mosdóra. De kinek van rá ideje, hogy mesteremberek után szaladgáljon?

Nagypád halála

Miután nagypád ágyának esett, még nem tudtuk, hogy a gyógyszerek mind ott vannak az ágya mögött. Titokban dobálta be őket a fal mellé. Kisebesedett a szája, nem tudott nyelni sem, csak folyékony ételt. A karja sebesedett ki legelőször, hólyagok képződtek rajta, aztán szét-fakadtak vagy szétkaparta őket, ha elérte a kezével, és véres, varas sebek lettek a helyükön. Fokozatosan a füle meg a nyelve is varas lett, alig tudott nyelni. Kapott *rája kenyőcsöt*, Nelli váltotta ki és kente őt, de olyan kis *kenyőcsök vótak*, hogy alig lettek elegendők egy-két sebre. A hátán öklöm nagyságú seb terebélyesedett, egyik fürdetéskor vet-tük észre. Nagypád olyan nehéz volt, annyira megereszkedett a teste, hogy alig bírtuk kivinni a fürdőszobába, nyiklett-nyaklott, ketten sem bírtunk vele. Ha az a seb leesett volna, akkora véres lyukat ha-

gyott volna maga után, hogy bele sem merek *gundónyi*. Láttuk mi azt, de csak később vettük szemügyre, amikor meghalt.

Aznap is megettettem nagyapádat, *orvosságit* is neki adtam, mondom magamban, megyek akkor hát főzni. Amikor megfőztem, mentem be, akarom neki adni a darakását, de már nem akarja nyitni a száját. Darakását szoktam neki adni meg levest és pudingot, vagy vizes és tejes főtt krumplit. Már régen varas volt az egész szája meg a toroka, varas volt már neki mindene. Belülről rohadt. Amikor az egyik hólyag elmúlt, *helyiben* hat jelent meg. Aztán sorban kifakadtak és mind után gennyes seb maradt. A fara fölött ugye akkora var volt, hogy attól félttem, kiesik, akkor meg mihez kezdek. De azért nem potyant ki. Lehet, előbb-utóbb kiesett volna, de azt már nem érte meg. Nedveztek a sebek vagy teljesen kiszáradtak, a krémet meg három használatra kikentük. És a többi *sebível* mi legyen? Hiába adott az orvos hat-hét krémet, két napon belül már nem volt benne egy szemernyi sem. Később többet is írt elő, na de hát...

Míg élt, éjjel mindig azt kiabálta, hogy segítség, segítség. Míg én dolgoztam, aludt, éjjel meg nem bírt nyugton maradni. Néha fogtam a dunyhámat és kint aludtam a nyári konyhában. Bent a kiabálástól nem tudtam aludni, kint pedig a nyugtalanságtól forgolódtam, hogy mi lehet vele bent, kiabál-e, él-e még. Egyszer rám förmedt, hogy hol van az megírva, hogy neki kell hamarabb elpusztulnia. Ki akarod nyiffantani az anyut, azért kiabálsz éjjelente, napközben meg azért ugráltatod, ugye? Hát csak csináld, aztán mehetsz az otthonkába, mondta neki Nelli. Nem jó neked, ugye, hogy etet, itat, mosdat, hát akkor csak kívánd a halálát.

Egy idő után csak a tót szóra hallgatott. Nyisd ki a szád, mondogattam neki, *otvor ústa*, szóltam hozzá egyik reggel, miután megjöttem az üzletből. Gyorsan kását főztem neki, aztán bevitettem hozzá, hogy megettesem. Nyomom a kanalat a szájába, nyisd ki a szád, *otvor ústa*, mondogatom, és kicsit megemelem a hátát, aztán megtámasztom a kispárnával. Az álla leesett, hát belenyomtam a kiskanalat, de kifolyott a szájából az étel. Nézem jobban, hát látom, hogy az egyik fele sárga. Letörölöm az ételt az ajkáról, eleresztem őt, mérem a pulzusát, nincsen, ráhajtom a szívére a fejem, nem dobog, nézem, hát a másik fele is sárgulni kezd. Hívom Jancsit, hogy úgy látom, az apósa nincs valami jó színben, orvos kéne hozzá, de nem tudott kitolatni a pincéből, el kellett hánynia a havat, hogy eljöjjön megnézni, mi az állapot. Megyek a szomszédhoz, az is a havat hányta, de eldobta a lapátot és jött azonnal.

Megnézte nagyapádat, és azt mondja, ha gondolja, hívathatja az orvost, de segíteni rajta már nem tud, csak a halotti bizonyítványát állíthatja ki. Gyorsan megmosdattuk, felöltöztettük a szomszédokkal, de hirtelenjében eszembe sem jutott, hogy az ünneplő ruhái a szekrényben lógnak, csak azt adtam rá, amit hordott. Nem is tudtam, hogy belefér-e az ünneplőbe, talán nem is lett volna jó rá, mert megereszkedett a hasa, szétfolyt a teste a hasába meg a lábába. Csak később vettem észre a szekrényben a szép új ingeket. Jött az orvos, nagydarab, megtermett ember, és így szólt nagyapádhoz: *Petyi bácsi*, hát ki fog nekünk ezentúl öltönyt varrni, hát itt hagyott minket? Ismertem őt meg feleségét is, ő is jókora asszony volt, járt ide varratni, meg az első ura is nálunk varratott mindig. Nagyapád nagyon elkényelmesedett a *végim*, amikor még totyogott. Ha jóllakott, félrelökte az üres tányért és kinyújtotta a kezét. Aztán találd ki, édes lányom, hogy mit akar. Hát a törülközőt kérte, hogy *beletörülje a kezét*. De egy szót se szólt. Beletellett egy időbe, míg kitaláltam az óhaját a nagyságos úrnak.

Háromszor volt szélütése. Egyszer azt hittem, hogy részeg, úgy tapogatózott a kapu felé, fogta a házfalat, de aztán láttam, hogy itt baj van. Lefektettem, és csak pihent, szuszogott félig kómában. Harmadjára már a fél oldalát lebéntotta. Egyszer régen meg a *pupekja* nőtt akkorára, mint egy tojás. Kicsordult a hasából, bedagadt neki, de nem ment orvoshoz. Amikor éjjel vért hányt, akkor hívtam ki hozzá a doktort, azonnal be is vitték a kórházba. Nem került el minket soha a baj.

Hát, a temetés nem volt mindegy. Nem éltünk a legjobban, de mégiscsak együtt töltöttük az életünket. Jani *bacsit* széken vitte négy ember a temetésen, mert nem bírt már járni, és a rosszmájúak meg odaszóltak, hogy dobjátok be már őt is, ha itt van. Hát jól mérgesen hátrafordultam, hogy nem tehet róla szegény, hogy beteg, és itt akart lenni a fivére temetésén. Ilyenek ezek az emberek. A népség körülöttnünk meg nem tudta, sírjon-e vagy nevensen. Négyen vitték a koporsót, négyen meg Jani *bacsit* a széken.

Nagyapáddal soha nem imádkoztunk együtt, pedig én imádkoztam volna értünk, a mi közös életünkért. Talán még a templomban sem imádkozott, amikor összeadtak, csak azért *köllöttem* neki, mert *helyes vótam meg dógos*, mert dolgozni, azt tudtam, az öregapámtól tanultam.

Ha tudnék az időben ide-oda utaztatni, akkor talán másképp döntöttem volna. Ha egyáltalán dönthet az ember. Mert mire megyünk

vele, ha sokat utazunk és látunk sok mindent, a saját sorsunkat befo-lyásolni nem tudjuk. Én mindig csak gondolatban utaztam, de-annak sem volt semmi értelme. Egyedül Csehországba szerettem menni, so- kat kellett ott is dolgozni, de legalább megfizettek. *Begyugtuk a pályinkát a sor végibe, és mikor odaértünk, megvót az öröm.* És ugye mo- sogatni sem kellett soha. Meg úgy is volt, hogy ha kifáradtunk, lefe- küdtünk a répalevelek árnyékába, és jót aludtunk.

Öregségem napjai

Aztán amióta az anyám is elment az örökkévalóságba, egyedül va- gyok. Nyáron még csak elkapálgatok a bolondnagy kertben, ott min- dig van dolog, de télen nincs mit tennem. Ha esik, kint nem lehetek, akkor bent mosok. Ha meg nincs munka, úgy elvagyok, mint a be- főtt. Mint a Miki fia, aki a rendben van. Valami szerzet lesz belőle.

A tévében sincs délelőtti jóformán semmi, éjjel meg nézem tizen- egyig is, aztán másnap reggel meg ásítozok, mint a beteg malac.

Napközben csak találok valami *dógot*, de este nem és nem tudok elaludni. Amint lefekszem, felnyitódnak a szemeim. Éjjel arra ébre- dek, hogy hol lelóg a kezem, hol elzsibbad, másszor a fenekem alatt fáj az inam a bal oldalon, talán izomgyulladásom van, másszor leve- gőt nem kapok, nem is tudom, hogyan feküdjek, hogy kényelmes le- gyen és elaludjak. Csak nem fogok öreg koromra hason aludni! *Ecce majnem legüüröttem, sehun nem talátam a helyem, addig-addig gyüttem az ágy szélire, hogy majnem leestem.* Hát két ágyon sem férek már el *sebhugyan?* Kész cirkusz! Úgy nevettem éjjel magamon, mi lett volna, ha leesek. Éppen csak elkaptam az ágy szélét, jól beleütöttem volna az éjjeli *kasznyiba* a fejem, aztán ott maradtam volna az ágy mellett. Múltkor le is huppantam. Nagy nyugisan fekszek az ágyon, az *úccaka közepin* meg leszakadt alattam. Még jó, hogy nem vágtam magam oda a talajra, mint egy zsák. Persze, *má osztén* a szemeim is kinyíltak. Míg mások aludtak, én az ágyamat javígtattam.

Éjjel csak forgolódom, csak gondolkodok. Nézem a plafont, és *ágyyika* meg öregapám jár az eszemben. Dolgos ember volt mindket- tő. Én sem tudok álldogálni. Örültem, ha valaki hívott a faluban dol- gozni, elmentem csak azért, hogy ne kelljen itthon ülnöm. A kertem rendben volt, hát fogok itthon ücsörögni tétlen? Megfőztem és el- mentem. Másnap nem kellett főznöm, hát minden második nap me-

hettem dolgozni, de ha úgy adódott, akár mindennap is fogtam ma- gam. A többi közt az ember elfeledkezett a saját bajáról. Nem tud- tam, hogy derekam is van, csak most, hetvenévesen kezdem érezni, mert most fáj ez is meg amaz is, ezt már a kor hozza, nem aszerint fáj, hogy dolgoztam vagy nem dolgoztam. Hatvanéves koromban úgy szedtem az epret, mint a húszéves, sőt sokkal fürgébben. Annus mon- dogatta is mindig, hogy nézzétek, a Rózsi *nene* még benneteket is *át- ugor*. Seggen *tyúszkáltak*, úgy szedték az epret, én meg hajlongtam reggeltől estig, és még itthon is el kellett végződnom, és nem volt semmi bajom, nem fáj a derekam. A vége felé kérdezték, hogy nincs kifáradva? Mondom nekik, hogy most kezdtem belejönni, most len- ne a legjobb, ha lenne még eper, de már végeztünk. Nagyon nevettek. *Aszonták*, nohát, ez az asszony mit ki nem bír!

Én már csak ilyen vagyok, mindig találok magamnak munkát: vagy porszívózok, vagy fölmosok, az ablakokat törölöm, csak hogy el legyek foglalva. Nem szeretek én *bolyogni*, beülni másokhoz, nap- hosszát ott ülni, találok én itthon mindig teendő. A kötés meg a var- rás már nem megy, meg hát nem is akarózik, nem látok én már annyi- ra. Pedig elmenne vele az idő. Hogy elmenjek órák hosszig máshová, mint Böske? Nem létezik.

(Szőrös Kő, 2006/2.)

PÉNZES TÍMEA 1976-BAN SZÜLETETT ÉRSEKÚJVÁRON. PRÓZÁT ÍR, MŰFORDÍTÁSSAL FOGLALKOZIK. MADÁCH IMRE-DÍJAS.